

A legkorábbi települést az *AVK késői időszakába* tartozó Észtár-csoport objektumai képviselik. Ebből az időszakból csak a kisebb-nagyobb amorf agyaggyerő- és/vagy hulladékgyödröket sikerült megfigyelni. A település elhelyezkedésének legjellemzőbb vonása az, hogy a vízfolyás medrétől távolodva a neolitikus objektumok száma egyre csökkent, míg a meder közvetlen közelében tartható a legintenzívebbnek, sőt több esetben – feltételezhetően egyébként a szárazabb éghajlati periódus miatt – az időnként visszahúzódó, esetleg kiszáradó érmedrében is több ilyen objektum került elő. A települési objektumok mellett 5 KDK–NyÉNy tájolású csontvázas temetkezés is napvilágra került. Az egyik gödör betöltésében kibontott KDK–NyÉNy-i tájolású, jobb oldalára zsugorított egyén sírja mellett a gödör paticsos, sok kerámiatöredéket és állatcsontot tartalmazó betöltési rétegéből előkerültek egy másik ember bizonyos vázcsontelemei is, mely alapján ez esetben valószínűleg nem temetkezésre következtethetünk.

A *középső vaskorban* (Kr. e. 7–6. sz.) létesült szkíta település elemei is napvilágra kerültek, bár ebben az időszakban a település központi része a maitól 150–200 m-rel délebbre, a 2003. évi feltárási területen összpontosult, ugyanis ott kerültek elő a lakó és egyéb funkciójú félig földbe mélyített épületek. Az egyébként is igen laza szerkezetűként jellemezhető településnek ez itt egyértelmű perifériája volt, hiszen csak néhány kisebb tároló- és néhány nagyobb agyaggyerőgödör datálható erre az időszakra. Ezt követően a késő vaskor időszakában a kelták megtelepedésének nyomait is megfigyelhettük. A La Tène C időszakból előkerült egy ÉNy–DK-i tájolású, félig földbe mélyített, téglalap alakú épület (ház?), melyben tűzhelyre utaló nyomok nem, viszont É-i oldalán két kisebb tárológödör előkerült. A római császárkori szarmata falnak szintén nem erre a területre lokalizálható a centruma, ezt jelzi az a tény is, hogy mindössze egyetlen félig földbe mélyített, téglalap alakú házat sikerült idén kibontanunk. Az idén feltárt objektumok nagy része mégis erre az időszakra datálható. Sikerült feltárni egy téglalap alakú, aknaszerűen lemélyülő jégvermet és egy 1–2 éves kisgyermek sírját is, melyre egy kút betöltésének a felső részében bukkanunk. Az eddig feltárt objektumok közül egyetlen olyat találtunk, amelyet – egy korongolt fazékperem alapján – a középkorra keltezhetünk.

DANI JÁNOS

122. Eger, Petőfi tér–Gólya utca–Frank Tivadar utca (Heves megye) Kú

2007 szeptemberében próbafeltárást végeztünk a területen, annak is a Gólya utca P/8. ház és a Bárány-uszoda közti részén. Ennek célja az volt, hogy a terület régészeti érintettségére nézve adatokat szolgáltatassunk. A korábbi történelmi szakirodalomból (Sugár István) feltételezhető volt, hogy a 16. sz. végén emelt városfalak keresztülvezetnek a területen, és amint arra az előzetesen készített

hatástanulmány (Fodor László) rámutatott, erre a terület É-i részén látszott a legnagyobb esély. Kutatóárkainkban olyan falat, mely az egykori városfallal lehetne azonosítható, nem találtunk, területünk feltehetően már kívül esett a városfalon. A 6471 hrsz. telken nyitott szondáinkból kiderült, hogy az iszapos altalaj változó mélységben, átlagosan 1,5 m mélyen jelentkezett. E fölött 17–18. sz. eleji leletanyagot (fehér anyagú, szalagperemes edénytöredékek, lábasok stb.) tartalmazó feltöltési rétegeket azonosítottunk. A területen előkerült házfalak mind ezekbe a rétegekbe voltak beleásva. Közülük a legrégebbi egy K–Ny-i irányú vékony fal, melynek járászintjét kevés 17–18. századi leletanyagot tartalmazó réteg takarta. A terület ÉK-i sarkában egy – bélyeges téglák alapján a 19. sz. első felére, közepére keltezhető – pincét találtunk, ennek feltöltése után épült az a fal, mely a területünket É-ről lezárja, nagyrészt a mai kerítés nyomvonalán. A többi alapfal is mind az évekkel ezelőtt lebontott, itt álló házakhoz tartozott. Dél felé haladva a 6472/2 hrsz. telken húzott szondánkban a 17. századi leletanyag már alig volt, a 19. századi feltöltés megvastagodott. A Szarvas tér felé eső telkek közül csak a 6470 hrsz. telek (Szarvas tér 2.) területére tudunk bejutni. Az itt húzott kutatóárkokban egy nagy beásás mutatkozott, ennek betöltése szintén 17–18. sz. eleji. A lakóház alatti pince É-i részét is szemrevételeztük, de abban korábbi, esetleg a városfalra utaló részletet nem fedeztünk fel.

FÜLÖP ANDRÁS

123. Egyházashetye, Malomszeg-dűlő

(Vas megye) B, V, N, Á

Egyházashetye határában, az Egyházashetye–Boba közötti műúttól É-ra, a Malomszeg-dűlőben épülő szennyvíztisztító telep területén 2007. június 5. és július 9. között végeztünk megelőző régészeti feltárást. A szennyvíztisztító 50×50 m-es területén (illetve az út felé csatlakozó mintegy 10×14 m-es bevezető szakaszon) 58 régészeti objektumot tártunk fel. A lelőhelyen késő bronzkori, kora vaskori, késő római kori népvándorlás kori és Árpád-kori települések részletét tártuk fel.

A *késő bronzkori* objektumok a feltárt terület É-i részén helyezkedtek el. Egy nagyméretű, igen nagy mennyiségű leletanyagot, főként kerámiatöredékeket tartalmazó szemetesgödört, és egy 3 m mély, tölcéses szájú, hengeres aknájú kút tártunk fel, alján egy össze-roppant nagyméretű edény darabjaival. A kút betöltéséből egy nagyobb méretű famaradvány is előkerült. Egy másik bronzkori kiöblösödő vermet a 49. sz. Árpád-kori kút bontása közben tártunk fel.

A feltárt objektumok jelentős része a *kora vaskorba* tartozik. Kisebb-nagyobb, hulladékkal feltöltött gödrökön kívül két, négyszögletes, földbe mélyített, de cölöpszerkezet nélküli illetve egy nagyméretű, cölöpszerkezetes épületet találtunk a korszakból.

Három objektum tartozik a *kora népvándorlás korba*: egy földbe mélyített, téglalap alakú, sarkain 50–60 cm mély cölöplyukakkal jelentkező épület; egy sekély, egyenes aljú illetve egy kerek mélyebb gödör, ez utóbbi alján rengeteg bazalt és római tegulatöredék feküdt. Leletanyaguk késő római korongolt fazekakból és kézzel formált, kavicsos soványítású „barbár jellegű” edények töredékeiből áll.

Az objektumok másik jelentős része az *Árpád-korba* tartozik. A különböző formájú, méretű gödrökön, veremben illetve cölöplyukakon kívül egy aknakemencét és két kutat tártunk fel, ezek mélysége 4–4,2 m. Szájuk széles, tölcészerű; mintegy 1,5 m mélyen szűkülni kezdtek, majd hengeres kútaknában folytatódtak tovább. Az egyik kútra a felső rész és az akna találkozásánál megfigyeltük a négyszögletes kútház gerendáinak kialakított mélyedéseket is. Mindkét kút vesszőfonatos bélésű volt, a vesszőfonat számos maradványát megtaláltuk a víz által konzervált közegben. Bontásuk során deszkadarabok illetve háncskötél maradványai is előkerültek. Az 57. sz. kút alsó, iszapos rétegében egy bekarcolt csigavonallal díszített fazekat találtunk. A famaradványokat fajta- és dendrokronológiai vizsgálatra küldtük; vizsgálati mintát vettünk a kutak betöltési rétegeiből is. A cölöplyukak egy része két, többé-kevésbé rendezett sorban gazdasági rendeltetésű objektumhoz tartozhatott.

Munkatársak: Szilasi Attila Botond, Kőszegi Ádám, Takács Tibor, Csuti Tamás.

SKRIBA PÉTER

124. Egyházashetye, Pap-erdei-dűlő/Pap-erdei-dűlővel szemben

(Vas megye) Ó, Á, Kk

2007. április 10-én helyszíni szemlét végeztünk a Káldi kistérség szennyvíz-rekonstrukciós munkáihoz tartozó hatástanulmány elkészítése érdekében. A lelőhely Egyházashetye község belterületének K-i határában található, közvetlenül a Berzsényi Dániel MTSz épületeitől K-re. A legnagyobb része a ma is aktívan használt, jó minőségű, Bobára tartó úttól D-re esik. É-ről a Kodó-patak terasza a határ. A műút vágja a lelőhelyet. A lelőhely a tervezett újonnan létesítendő szennyvíztisztító-telep területén fekszik. Nagy területen nagyobb mennyiségben lehetett gyűjteni őskori, több szép darab Árpád-kori és középkori kerámiát. A lelőhely minden bizonnyal a közeli völgyig terjed K-i irányban, de ez a rész a növényzet miatt nem volt járható.

ILON GÁBOR

125. Esztergom, Duna-meder

(Komárom-Esztergom megye) Á, KK, Kú

2007. január 16–20. között a Balassa Bálint Múzeummal együttműködésben felderítést és szondázó ásatást végeztünk a tervezett MAHART kikötő kotrásra kijelölt területén. A Mária-Valéria hídtól K-re, a régi komplejáró előtti

trapéz alakú terület hosszabbik alapja 170 m hosszú s a sodorvonal irányába néz. A régi kéziratot és nyomtatott térképek, valamint 19. sz. végi és 20. sz. eleji fotók szerint az újkorban cölöp-, illetve kőszerkezetű építmények álltak itt, melyek a komphoz és a hajóhídhöz tartoztak. Dr. Horváth Istvántól, a Balassa Múzeum igazgatójától azt az információt kaptuk, hogy korábban másodlagosan felhasznált középkori kőfaragványok kerültek be innen a múzeum gyűjteményébe. A török kori ábrázolások szerint az ostromok során ágyúállások működtek a szigetcsúcson. Mindezek az adatok valószínűsítették a régészeti érintettséget.

A kutatás ideje alatt az időjárás az évszakhoz képest enyhe, a folyó vízállása alacsony, átlátszósága kedvező volt. Első lépésben a szárazra került mederszakasz bejárásával megállapítottuk, hogy kutatási területünk közepén húzódik a régi komp aszfaltozott lejárója. Ettől Ny-ra, a híd felé a terület erősen bolygatott, kotrás és földmunkagéppel végzett tereprendezés nyoma látszott, Keletre kavicsos fövenyt találtunk. A fövény part felőli részén kőfalazás, illetve magányos kőtömbök látszódtak. Az utóbbi területet bejártuk és számos kerámiatöredéket gyűjtöttünk. Ezek többsége Árpád-kori (pl. egy kavicsos soványítású fazék jellegzetes peremtöredékei), illetve késő középkori és kora újkori. A töredékek töréselfülete gyakran kopott, víz által erodált. Nagy valószínűséggel a parton elmosott, illetve az ott megbolygatott jelenségek-ből származtak. A sekély vízben kisméretű kovácsoltvas szegeket találtunk, ezek csónak-, vagy stégmaradványok-ból származhattak. Mindezek a terület régészeti érintettségére utaltak. A terepi megfigyelések alapján a víz alatti kutatómunkát a hídfő környékére koncentráltuk.

A bűvárasszisztenciát ellátó Czako Bűvár Bt. szonarával felderítettük a meder parti sávját. A műszer kalibrálása során a vár K-i végénél található ún. Török-hídig pásztáztunk. A Bazilika magasságában, illetve a szigetet D-ről határoló csatorna torkolatánál figyeltünk meg olyan anomáliákat, melyek valamilyen jelenségre utalhatnak. Kutatási területünkön is kimutatott kisebb felületű tárgyakkal álló anomáliát a műszer. Ezek a jelek a parton található falakkal estek egy vonalba.

A topográfiai jegyek alapján a lejárótól a híd felé eső bolygatott részt nem kutattuk, hanem a szonár által jelzett anomáliák és a parton lévő objektumok és leletek közti összefüggések tisztázására koncentráltunk. Az alacsony vízszintnek és a part menti viszonylag gyenge sodrásnak köszönhetően a merülést a partról indítottuk, és biztosítottuk. A kutatási sávokat a fenéksúlyról a parttal párhuzamosan engedett vezetőköttel jelöltük ki.

A parton a betonos lejáró közelében húzódó falcsonk előtt, a parttól 25 m távolságban cölöpre bukkantunk, majd a felderítés további két cölöpöt állapított meg, melyek a falcsonk vonalában, a partra merőlegesen helyezkedtek el. A part közelében egy kidőlt cölöpre bukkantunk, melynek kihegyezett vége és 25×25 cm-es felmenő részének csonkja maradt fenn. A fekvő cölöpöt kiemeltük és a múzeumba szállítottuk. A parttal